

תשעים ותשע אחוז

יהודה שנהב־שהרבני

הדוד אורי הוא מסוג האנשים שעליהם נכתבים סיפורים.

באותם ימים הוא נחשב לרווק צעיר שאמר ועשה דברים שאיש לא העלה על דעתו. הוא נהג לספר איך שיחק בסרט גבעה עשרים וארבע אינה עונה ואיך התיידד במהלך הצילומים עם שושנה דמארי, אריק לביא וחיה הררית האגדית. פעם טען בלהט שירושה גדולה עומדת ליפול בחיק המשפחה, אבל סירב להסביר איך ומדוע. רק אחרי מסע לחצים ממושך הסכים לחשוף שהסבא הגדול, פֶּבָּא משה, נמנה עם צאצאיהם של האחים לוי, העשירים המופלגים שסייעו לכתר האנגלי בחפירת תעלת סואץ: "באללה, היהלומים של המלכה ויקטוריה שייכים ליורשים של פֶּבָּא משה!" ומיד השביע אותנו שלא נפיץ את הידיעה ברבים, שכן המאבק עדיין בחיתוליו. צייתנו לו, אף על פי שידענו שהוא עצמו מספר את הסוד הכמוס לכל מי שמוכן לשמוע.

על נקלה התמנה הדוד אורי לחבר "הוועד להחזרת הרכוש" כדי לנהל משא ומתן עם הבנק אוף אינגלנד. שמו של הרחוב שבו שכן הבנק הפך בפיו של הדוד אורי לסדרה של חמש הברות: "אֶוֶקְסָה פֹּוֹרְד סִיט רִיט". המינוי לא הפתיע איש. הדוד אורי היה בעל מעמד בקהילה העיראקית ונכבדיה היו מבקרים בקביעות במוסך שעבד בו כדי לתקן את המכוניות שלהם בחצי חינם, מה גם שאביו של הדוד אורי, הסבא סלים, היה הגבאי המיוחס של בית הכנסת של העדה הבבלית. הדוד אורי הוביל במסגרת פעילותו בוועד קו תקיף כנגד הממלכה המאוחדת, ועמד על כך שכל שלב במשא ומתן יהיה גלוי לעין. "באללה – אחרת אני מתפטר!"

פרשת יהלומי הכתר העסיקה את הדוד אורי חודשים רבים, עד שעורך דין עיראקי ממולח שכיהן כשר בממשלה אמר בריאיון לעיתון מעריב: "זהו סיפור בדים שמלווה את יוצאי עיראק כבר עשרות שנים ומסרב לדעוך. יש שבע מאות וחמישים משפחות עיראקיות שטוענות לקשר עם האחים לוי, אולם אין שום הוכחות שהאוצר שייך למשפחה זאת או אחרת".

למרות מפה הנפש איש לא הטיל ספק בצדקת מינויו של הדוד אורי לחבר "הוועד להחזרת הרכוש", שכן הוא היה ידוע כבעל כוח שכנוע ובעיקר כידען גדול. הוא היה מנוי על מועדון הספר הטוב של הוצאת מ' מזרחי, ועל המדף בחדרו שבבית הוריו ניתן היה למצוא את הספרים מרד הנעורים, בן חור, דוריאן גריי, פייטון פלייס, ספרטקוס, חזק עם הרוח והאדמה הטובה. רבי המכר ניצבו זה לצד זה בסדר מופתי על המדף במשך שנים רבות, ודומה שאיש לא הפריע את מנוחת האבק שהצטבר עליהם.

עם ערב, לאחר יום עבודה מפרך במוסך, נהג הדוד אורי לצאת מחדר האמבטיה לבוש במכנסיים קצרים ובגופיית סבא לבנה. שער ראשו היה רטוב מן המקלחת, ואצבעות רגליו מכוסות בשכבה עבה של אבקת טלק. כשרכנ מעל מקלט הרדיו, מתוצרת פילקו, שניצב בסלון, וסובב את הכפתור הגדול כדי למצוא את התחנה המתאימה, אפשר היה לזהות רובד שחור של לכלוך מתחת לציפורני אצבעותיו הארוכות. מהמקלט בקעו לבסוף השידורים של קול לבנון או של קול ירושלים הערבית, כפי שכונתה אז התחנה ברמאללה, והדוד אורי היה מתיישב על הספה ואוכל את ארוחת הערב שהגישה לו אום בדרי: לוגם בקבוק בירה שחורה מתוצרת נשר מאלט, לועס קובה דלעת חמוצה ומוציץ בשקיקה עצם של עוף. בינתיים היתה הקוקייה יוצאת לרגע מהשוכך הקטן שלה בשעון הקיר ומשמיעה ציוץ. בתום הארוחה היה הדוד אורי מעיין בגיליונות של חדשות הספורט וידענות אחרונות, ומצחו הגבוה היה מתכווץ ומתרחב חליפות. ידענו שברגעים אלה ממש מתגבשות דעותיו הנחרצות והמעמיקות בסוגיות של פוליטיקה, עיתונות וספורט, ובעצם בכל דבר ועניין. כל מי שנקרה בדרכו נאלץ לשמוע על "מזימות האימפריאליזם הבריטי במזרח התיכון", או להתמודד עם הטענה ש"איסר הראל הוא הכלבלב של בן גוריון". על הרצפה לצד מיטתו בחדר השינה נערמו גיליונות ישנים של העולם הזה, חומר קריאה אסור במקום ובזמן ההם.

באותם ימים הסתובבה בעיר השמועה שהדוד אורי הצטרף למפלגה של אורי אבנרי והפך לקומוניסט. לשונות רעות לחשו שראו אותו מסתודד עם שלום כהן, עורך

העולם הזה, שביקר דרך קבע במוסך. כאשר שמע על כך אביו של הדוד אורי, שהיה משקיף קבוע מטעם מפא"י בכל מערכת בחירות, הוא כמעט יצא מדעתו. סבא סלים קם, התיישב, קם שוב, ואז הלך מצד לצד של החדר וצרח: "שיועזי הא? יא נר'ל!" – קומוניסט הא? יא ממזר. אשתו של סלים, פרחת, ניסתה להרגיע את בעלה: "מה כבר קרה? נהיה מושכל וכל המושכלים נהיים קומוניסטים! עוד מעט זה יעבור לו. לא ככה בדיוק היה עם כל השבאב בבר'דאר?"

ואכן, ניכר באותם ימים שמאגר הטיעונים של הדוד אורי הולך ומשתכלל. פעם נהג לומר "ספרדים", עכשיו אמר: "דופקים את השחורים". פעם נהג לומר: "שירות הביטחון", עכשיו אמר: "מנגנון החושך". פעם נהג לומר: "מדינת ישראל", עכשיו אמר: "המדינה הציונית". ואם לא די בכך, נפוצו אז הגילויים החדשים על הפצצות שהושלכו על מוסדות יהודיים בבגדאד בשנת 1951, והעניקו לדוד אורי הזדמנות מצוינת לתת ביטוי להשקפותיו.

מעולם לא קמה בבית הכנסת של העדה הבבלית סערה בסדר גודל שכזה. מחלוקות ישנות צצו, נוצרו יריבויות חדשות, ודמם של המתפללים תסס ורתח. הדוד אורי נקט עמדה ברורה ובלתי מתפשרת בזכות גילוי האמת ההיסטורית: את הפצצות לא השליכו קיצונים עיראקים כפי שטען הכלבלב של בן-גוריון, אלא פעילים ציונים שרצו להפחיד את היהודים הבגדאדים שלא הסכימו לעלות לישראל. לאחר שהתעמק עוד קצת בפרשה בעזרת מורו ורבו שלום כהן, הסביר הדוד אורי שמרדכי בן-פורת היה האיש שנתן את ההוראה ואף השליך את הרימון הראשון, על בית הכנסת של מסעודה שם-טוב, והביא למותו של נער בן ארבע-עשרה. "באללה, לאבא של בן פורת היה בית בושת בבגדאד", קבע הדוד אורי בפסקנות.

היו אלה שנות השישים, הזמן שבו הזמן עמד מלכת. דבריו של הדוד אורי היו משב רוח רענן בעיר החנוקה. הוא נהג לקטוע כל שיחה במשפט אסוציאטיבי ומסעיר ולפעמים נדמה היה שכל מטרתו היא להפוך עוד דף בעלילה, אולי מתוך תקווה שהוא עצמו יתגלה כאחד מגיבוריה. את הצהרותיו היה פותח במילה "באללה", שנשמעה כשבועה או כהתחייבות. "באללה, רק סוכן של המוסד רצח את קנדי!", היה אומר פתאום, משתהה לרגע כאילו הוא עצמו אינו יודע איך ימשיך, ואז מתקן מעט את הנזק שנגרם לאמינותו ומדייק את הספקולציה: "באללה, הסוכן של המוסד לא יהיה לי אוסולד! לא. הוא יהיה ג'ק רובי שירצח את לי אוסולד שירצח את הנשיא קנדי".

הצהרותיו הנועזות של הדוד אורי הצליחו תמיד להדהים את שומעיהן. היו שכינו אותו "גוזמאי" ואחרים אמרו שהוא מוציא שם רע לזיכרון. אמירותיו עמדו בניגוד גמור לאינטואיציה, ועוררו ויכוחים נמרצים בכל פעם שמישהו ניסה לעמת אותו עם העובדות. זכורה בעיקר תגובתה של מדליין להצהרה הקבועה שלו, "באללה, אני שיחקתי בסרט גבעה עשרים וארבע אינה עונה!" מדליין, שלדעתה כל הסיפור מצוין מהאצבע, הוסיפה טיעון מנצח: שמו של הדוד אורי אינו מוזכר ברשימת השחקנים. גלדיס יצאה מיד להגנתו: "אורי אף פעם לא משקר!", ואחרי היסוס קצר הוסיפה: "אולי הוא רק קצת מגזים לפעמים".

במקרה הזה הצדק היה עם גלדיס ולא עם מדליין. נכון, שמו של הדוד אורי אכן לא הופיע ברשימת השחקנים, ובכל זאת הוא השתתף בסרט כניצב – אחד משלושים חיילים בעלי חזות מזרחית שהצבא הקצה להפקה היומרבנית כדי ללהק אויב ערבי. בחוץ קראו לו אורי, אבל במשפחה קראו לו ח'אלו בֶּךְרִי. ח'אלו הוא דוד מצד האם ועצמו הוא דוד מצד האב. בעברית אין הבחנה בין דוד לדוד, אבל בערבית זו הבחנה חשובה, והיא היתה חשובה במיוחד בימים ההם, אולי משום שכל הדוידים מצד האב נראו ערבים גמורים ולכולם היה שפם עבות ומבט אימתני. רק כאשר התגייס לצבא ב־1953, השנה שבה התחילו פעולות התגמול, שונה שמו מבדרי לאורי. את השינוי הוא קיבל באדישות, למרות שבעיני אמו, פרחת, היה זה ממש חילול השם. אלא שמשחק השמות לא שינה דבר. גם אחרי שהפך מבדרי לאורי המשיכו לקרוא לאביו אבו בדרי ולאמו אום בדרי, לאחיו המשיכו לקרוא נאג'י, לאחיותיו אספרנס ואנג'ל, לדודות גורג'יה, סמירה וסביחה, לגיסים אדואר וד"ר מוניר, ולגיסות ויולט, מדליין וגלדיס.

לאיש לא היה ספק שהשם בֶּךְרִי הולם אותו הרבה יותר מאורי. בֶּךְרִי בערבית פירושו ירח מלא, ובדרי היה בעל פני ירח עגולות וחיוורות. מבטו הנבון עמד בניגוד גמור לגופו הגדול. רגליו היו ארוכות, ידי עבות, ועל אמת יד ימינו היתה חרוטה כמו קעקוע שושנת יריחו גדולה שכונתה בעת ההיא "פורנקל בגדאד". אפו היה גדול, עיניו קטנות ושקועות בחוריהן, גבותיו סמיכות, שער ראשו המלא מרוח בברילנטין שמנוני, ומעל שפתיו העבות נמתח שפם דקיק סטייל דייוויד ניבן. כאשר דיבר נשמעה שפתו משונה, שכן השתמש בדיאלקט עברי מיוחד מטעם עצמו. כשאמר "הוא יכניס גול באלכסון" כוונתו היתה "הוא הכניס גול באלכסון": הה"א של זמן עבר הפכה אצלו ליו"ד של זמן עתיד, והסמ"ך הפכה לצד"י. כולם תהו למה, ואנשים בעלי רגישות לשונית העלו סברות

שונות: היו שטענו שזוהי השפעת הערבית, ואחרים ייחסו את הדבר להשפעת שפת הסידור, ההפטרות והחומש. אחרים פשוט ראו בכך שיבושים תמימים של מהגר. באותם ימים לא שאף איש להיות בְּדָרִי. כולם רצו להיות אורי.

לימים יתחתן בדרי, שהפך לאורי, עם ג'וזפין, ששמה הפך ליפה, ויתמסר לחיי משפחה. הוא יבטל את המינוי למשחקי הכדורגל של הפועל פתח תקווה, יתרחק משלום כהן ויעזוב את המוסך שבו עבד כדי לפתוח מוסך משלו. גם יפה תעזוב את עבודתה במטוויית הטקסטיל של בית החרושת אתא, ובעזרת השם תהיה "עוזר כנגדו". לאחר שלא יצליחו להשיג רישיון עסק, יפתחו מוסך מאולתר ברחוב הקטן למרגלות השיכון שבו התגוררו. היה זה רחוב צר מידות, שהיום היה הופך לחד־סטרי. כאשר נפגשו בו שתי מכוניות פגוש מול פגוש, היתה נאלצת אחת מהן לחזור באיטיות לאחור עד לפינת הרחוב. אלא שבאותם ימים התנועה לא היתה סואנת, ורק לעתים רחוקות חלפה מכונית ברחוב, ובהן המשאיות המעטות שפרקו מוקדם בבוקר את הסחורה בחנות המכולת של סלים.

המוסך החדש של הדוד אורי הזריק חיים לרחוב המנומנם. אורי היה מוסכניק משובח ואמן של מנועים, אבל את הפופולריות שלו יש לזקוף לזכות המחירים הנמוכים שגבה. הוא המשיך לטעון שהוא סוציאליסט ומלמל משהו על "תמחור לפי הערך העודף". יפה אשתו אמרה שאלה קשקושים של שלום כהן, שמבלבל את המוח כדי לסחוט מאורי הנחות. תהיה הסיבה אשר תהיה, מדי בוקר היו ממלאות את הרחוב מכוניות מכל הסוגים והמינים – קונססה, אוסטין, סימקה, סברה, סוסיתא, מיני־מיינור – והאנדרלמוסיה היתה רבה. הנהגים היו צופרים פעם ופעמיים ומבשרים על בואם בקולי קולות. הקריאות "אִו־רִי" היו ממלאות את הרחוב, ויפה היתה יוצאת אל המרפסת ומבקשת, גם היא בקולי קולות, להחנות את הרכב בצד ולהשאיר את המפתחות מתחת לשטיח, "ולא בתוך הסוויץ'!". היא ניהלה את העסק ביד רמה, הלכה לבנק, הפקידה צ'קים, התווכחה עם הקליינטים וסידרה את לוחות הזמנים. פעם או פעמיים ביום היתה יוצאת אל המרפסת שבקומה השלישית, משלשלת חבל באורך שישה מטרים שבקצהו סל לבן מפלסטיק, וקוראת בקולי קולות לסלים בעל המכולת שבקומת הקרקע. אחר כך היתה מושכת את החבל עם הסל ובתוכו שתי צנצנות חלב טרה וכיכר לחם שחור אחיד. באותה שעה ממש היה הדוד אורי שכוב על מחצלת משומנת מתחת למכונית שקרביה מפוזרים על המדרכה ומקלט הרדיו שלה פתוח לרווחה. הוא עצמו שתק, ודומה היה שהחליט

להשאיר את כל עבודת הדיבור לאשתו. בפעמים המעטות שדיבר נשמעו דבריו כמו חיקוי טרחני של אמירותיו בעבר. הזוהר של הדוד אורי הועם. אמרו שקרס תחת עול הפרנסה. אמרו שזה הגיל. אמרו שנכווה ברותחין. הקנאים אמרו שזה בגלל השתלטנות של יפה. אמרו מה שאמרו, הדוד אורי השתתק. היה מיתון, בוטל הממשל הצבאי, מרטין לותר קינג נרצח, פרצה מלחמה, ויכוחים על השטחים – והדוד אורי שתק. הוא שתק גם כאשר יצא שלום כהן לדרך חדשה, תמך בפנתרים השחורים וקרע את תעודת הזהות שלו מעל הדוכן בכנסת. ברוב שעות היום – תחת שמש לזהטת או ממטרים עזים – אפשר היה לראות את הדוד אורי שרוע מתחת לאחת המכוניות שברחוב הצר ורק רגליו הארוכות מבצבצות החוצה. כאשר נגלו פניו לא היה זה אותו ח'אלו בדרי שהכרנו בשנות השישים. מצחו גבה, שערו הידלדל ופניו התארכו והתקשו. כאשר ליטף ביד ימינו את כרסו הקטנה, ניתן היה להבחין בחסרונה של האצבע שנבלעה בתוך מנוע של חיפושית. הוא חדל לקרוא העולם הזה, הספרים של מ. מזרחי נעלמו, ואפילו מקלט הרדיו במכונית השתתק. גם כאשר פרצה הסערה בעניין האזרחות הטורקית ליוצאי עיראק שנולדו בתחום האימפריה העות'מאנית לא נשמע קולו. אמרו שהדוד אורי כבה.

—

עד ליום שבו סיפר את סיפורו המופלא מכולם. סיפור הסיפורים. במקלטי הטלוויזיה נראתה עיראק בוערת. תמונתו של צדאם חוסיין שנלכד זה עתה על ידי הצבא האמריקאי שבה והופיעה פעם אחר פעם על המסכים. צדאם נראה עייף, מוכה ומושפל. שערו שהתארך היה פרוץ, זקנו לבן, גבותיו צמחו לכל עבר ואפו בלט יותר מתמיד. חולצתו היתה מקומטת והוא לא ענב עניבה. את רגליו כיסו כתמי בוץ יבש. המראות הקשים טלטלו את הדודה ויולט. "לא חראם?", היא זעקה, ונעצה בנו ובמקלט הטלוויזיה מבטי תדהמה ועלבון. ויולט היתה קשורה בכל נימיה לארץ הפרת והחידקל, שממנה היגרה בגל השני, של סוף שנות השבעים. אום בדרי חיבקה ברוך את ויולט הבוכייה, והובילה אותה למטבח הקטן. כעבור זמן קצר עלו מן המטבח קולות צחקוק. על המסך נראה רופא אמריקאי חבוש כפפות לבנות הרוכן מעל האיש ומחטט

בשיניו. כתב הטלוויזיה ליווה את התמונה בקול נרגש ובטון מליצי: "אומרים שתמונה אחת שווה אלף מילים. לפניכם תמונה ששווה מיליון".

אבו בדרי שב בינתיים מתפילת שחרית השבת בבית הכנסת של העדה הלבבית. הוא נטל ידיים וסימן לאום בדרי להגיש את ארוחת הבוקר. על המגשים שהוצאו מן המטבח היו מונחות פיתות עיראקיות גדולות, ביצים חומות, סלט עם הרבה בצל ופפנג'אן. השמועה על צדאם פשטה בשכונה במהירות, והסלון הלך והתמלא נשים וגברים, מהם בני משפחה ומהם שכנים וחברים. כולם דנו בחדשות בפיות מלאים ובמרץ רב. ובעוד ארוחת הבוקר שוקעת, הזדרזו נשות המטבח המצחקק להגיש את ארוחת הצהריים: קובה עם בשר וצנוברים לצד כרוב ממולא, ואחר כך התבנית נוטף השמן בעל שטח פנים חרוך במיוחד ובתוכו נתחי עוף חומים-אדמדמים. בסיומה של הארוחה סובבו בסלון צנצנת סילאן, כיכר חלבה רב-שכבתית וקופסה של רחת לוקום ממולא פיסטוקים.

מבטיהם של הנוכחים שבו אל מסך הטלוויזיה. על המסך נראתה שוב תמונתו של צדאם כורע למרגלות הרופא האמריקאי הרוכן מעליו ומחטט בשיניו. לאחר מכן נראה גנרל אמריקאי נמוך קומה, בעל משקפיים עגולים ועיניים מלוכסנות, ששיבח את המודיעין האמריקאי. הוא פרש מפה צבאית גדולה ותיאר בטון של גנרלים את פקודת מבצע שחר אדום ללכידתו של צדאם. הגנרל חתם את דבריו במילים: "זהו יום גדול לעם העיראקי".

הדוד אורי נעץ בטלוויזיה מבט משתומם. הוא קירב את כוס התה הקטנה אל שפתיו העבות והשמיץ קול יניקה חזק במיוחד. כעבור רגע מתח את רגליו בתנועה חדה לפניו, ופניו העגולות התארכו. בעיניו השקועות הופיעו לפתע מילים. כאשר נשמעה המילה "באללה", ידעו כולם שח'אלו בדרי חזר:

"באללה, יכולתי להיות עד אופי במשפט של צדאם חוסיין".

המשפט נשמע יומרני גם מפיו של גוזמאי ותיק שאינו מקפיד בעובדות. בקולו ניכרה מועקה, אך גם סימן ליקיצה מחודשת. איש לא ידע מה מתרחש במוחו. ח'אלו בדרי נראה שברירי ופגיע, אולם דבריו הפיחו שוב משב רוח מרענן בעיר החנוקה.

"צדאם ילמד אותי באותה כיתה בתיכון".

לא היה ספק. ח'אלו בדרי שב מעולם הקרבורטורים.

"צדאם ישב בכיתה שתי שורות לפניי. באמצע, בין ג'אח הבן של משפחת עידא

וכמאל עבודי שיש לו היום חנות נעליים בנחלת בנימין".

הוא לא הותיר לאיש הזדמנות לעכל את הדברים וחזר מיד על הצהרתו הדרמטית: "באללה, יכולתי להיות עד אופי במשפט של צדאם".

ואחרי שתיקה קצרה המשיך: "עכשיו יתלו אותו האמריקאים הטיפשים. הם לא מבינים שעיראק בלי צדאם מסוכנת הרבה יותר! יהיו סונים, יהיו שיעים, יהיו כורדים. מי יעשה סדר?"

ד"ר מוניר התחיל לנוע בכיסאו בחוסר נחת. "עד אופי של הקצב מבגדד?", הוא שאל בלעג. "איזה אופי יש לכלב בן כלב הזה?"

ח'אלו בדרי התעלם מהשאלה, למרות שד"ר מוניר היה רופא בקופת חולים כללית. "תגיד בדרי", שאלה לפתע אחותו המבוגרת ממנו, אספרנס. "אתה למדת בבית ספר יהודי, נכון? מה לצדאם חוסיין ולבית ספר יהודי?"

ח'אלו בדרי ענה מיד ובשטף, כאילו המתין לשאלה: "בדיוק. פרנק עיני היה בית ספר יהודי, אבל צדאם ייכנס בפרוטקציה. הוא יבוא מתקרתית, ממעמד סוני נמוך. בגלל זה יקראו לו אלתכריתי. הדוד שלו שיהיה רמטכ"ל של צבא עיראק יכניס אותו בפרוטקציה. הוא לא יצטרף אלינו לשיעורי עברית בבוקר. הנהג בוס יביא אותו במכונית לבית הספר אחרי השיעורי עברית".

ח'אלו בדרי הפנה את מבטו לעבר ארבעת ילדיו שישבו משתוממים על השטיח הפרסי הצבעוני הפרוש על הרצפה: "גם אנחנו היינו עשירים גדולים בעיראק. עמו נאג'י היה המוכתר של הקהילה היהודית בעאלווי. הנהג שלו יסיע אותנו בכל בוקר במכונית פונטיאק לבית הספר".

"אוסטין, לא פונטיאק", תיקן אותו ד"ר מוניר.

"לא אוסטין ולא פונטיאק" התעשת ח'אלו בדרי, שהבין במכוניות. "הלמן. תוצרת הלמן. לעמו נאג'י היו שני נהגים", סיכם. "אחד בהלמן והשני בפונטיאק".

פתאום נזכר מישוה לשאול: "איך כל זה קשור לצדאם?"

נדמה היה שח'אלו בדרי עדיין לא החליט כיצד יביא את הסיפור לסימונו. לרגע ארוך שתק, גלים חולפים במצחו, ולבסוף אמר: "פעם היינו על הגשר והוא ידחף אותי למים". כולם המתו בהשתאות להמשך הסיפור, אבל ד"ר מוניר, שהיה ידוע בדייקנות ניסוחיו ובגישתו המדעית, התעקש לעמת את בדרי עם העובדות. "בדרי, באיזה גשר מדובר? לאורך הנהר היו שלושה גשרים, שכל אחד מהם התנשא לגובה של עשרים מטרים".

שאלתו של ד"ר מוניר שיחקה לידידו של ח'אלו בדרי: "הגשר שליך האוניברסיטה. לא גשר דיג'לה. השני, זה שיעשו עליך הפגנות. שם יהיו ההפגנות של הקומוניסטים שיארגן יוסוף סלמאן יוסוף. פעם תהיה שם הפגנה של סטודנטים על הגשר. אתם זוכרים? כל הסטודנטים יקראו: נורי סעיד הוא כוֹנְדֶּרָה וצלאח אלג'בר קִיטְנָה".

כולם התפקעו מצחוק: כוֹנְדֶּרָה היא נעל וקִיטְנָה שרוך.

"אחר כך יבואו שוטרים ויירו להם מעל הראש".

"ולמה אתה רוצה להיות עד אופי? מה היית אומר על הכלב הזה, שהוא דחף אותך

למים?", קטעה יפה את פרץ ההתלהבות.

ח'אלו בדרי הביט בה בביטול.

לפתע נכנסה לסלון אחותו של ח'אלו בדרי, אנג'ל, שעבדה כמזכירה במשרד עורכי

דין. היא נופפה בעיתון שבירה ופנתה אל בדרי כאילו היה בחקירה נגדית: "אתה בן

שישים ושמונה. בעיתון כתוב שצדאם בן שישים ושש. איך אתה מסביר את זה?"

"אני מוכן ללכת למכונת אמת", התקומם בדרי. "באללה, העיתונים לא מדייקים.

צדאם נולד כמוני ב־1935. יש לי עוד את הֶלִיֶסָה פֶסָה העיראקית".

"יכול להיות שזה אמיתי?" שאלה אחת האחייניות הצעירות.

בהיסוס ובעדינות הציעה אום בדרי לבנה סולם לרדת בו: "אתה בטוח בדרי שצדאם

שעליו אתה מדבר הוא אותו צדאם חוסיין? היו הרבה כאלה בעיראק. כמו משה מעלם

אצל היהודים".

ח'אלו בדרי התבונן בה כילד שנתפס בקלקלתו. לפתע התרככו פניו והתעגלו

מחדש. ספק נמלך בדעתו, ספק נכלם ותובע את עלבונו, ענה הדוד אורי לאמו: "תשעים

ותשע אחוז." ■